

'Het is allemaal vóór de show ...'

Bij de verkiezing van de mooiste Engelse roos, de sfeervolste Duitse kerstmarkt of het gevoeligste Franse chanson is het sleutelwoord 'mooi'. De kweker, de maker en de muzikant proberen het zo mooi mogelijk te maken en 'The winner takes it all'. Bij een verkiezing van de mooiste hond is het al niet anders. De fokker en/of de eigenaar strijken met de eer en nemen de (geld)prijzen in ontvangst. Maar wie heeft die hondententoonstellingen eigenlijk bedacht en wanneer en hoe zijn ze ontstaan?

'Le Livre de Chasse'. De honden worden door kenneljongens verzorgd: er wordt gewassen en verbonden. Op deze miniatuur de voorlopers van de windhonden en kleine en grote jachthonden. Men vermoedt dat Gaston de Foix de man linksboven is, in het rode gewaad.

'An Early Canine Meeting' in 1855 in de 'Queen's Head Tavern' in Soho, Londen. Vier jaar voor de show in New Castle-Upon-Tyne is deze keuring vastgelegd. (Schilderij van R. Marshall.)

'Five Staghounds in a Landscape', circa 1760 geschilderd door George Stubbs (1724-1806). We zien dat er in de 18de eeuw al uniforme jachthonden zijn, die echter niet nader worden aangeduid dan als staghounds - 'hertenhonden'.

Competitie

Het lijkt zo'n eenvoudige vraag: wie heeft een hondententoonstelling bedacht en wanneer en hoe zijn ze ontstaan? Kortom, het is allemaal vóór de show. Een relatief lange inleiding is nodig voordat we die vragen kunnen beantwoorden. Honden zijn er bij het begin van onze jaartelling – en duizenden jaren daarvoor - ook geweest. Robert van der Molen schrijft in zijn vuistdikke boek *Honden bij de Grieken en de Romeinen* welke rol de hond in de oudheid heeft gespeeld. Honden hebben sinds hun domesticatie altijd in dienst gestaan van de mens, waarbij er in de loop der eeuwen op die kenmerken is gefokt die voor de mens belangrijk en nuttig zijn. Denk maar aan, onder andere, oorlogshonden, sledehonden, politiehonden, jachthonden, waakhonden en reddingshonden. Later wordt 'belangrijk en nuttig' ingeruild voor 'activiteit' en 'tijdverdrijf'. Dan zijn het de Windhonden die achter het haas aan rennen en daarmee de tijd van hun concurrenten moeten verbeteren. Vechthonden in de pit, die hun bazen laten gokken op hun winnen of verliezen. Truffelhonden, die voor hun eigenaar het 'zwarte goud' zoeken, en waakhonden, die bezittingen veilig moeten stellen. En dan de belangrijkste groep: de jachthonden. Zij spelen een rol in de voedselvoorziening van de mens. Kortom, lang voordat er een showring bestaat

waaruit de mooiste hond moet worden gekozen, is competitie leveren al bekend.

Natuurlijk, er wordt in oude boeken ook wel gesproken over, bij voorbeeld 'de adel in het hoofd', 'een satijnachtige vacht', 'stevig beenwerk' of 'een intelligente blik'. Echter, 'de mooiste' qua uiterlijk is dan nog geen criterium bij de fokkerij. Het gaat dan immers om het uithoudingsvermogen, de beste neus, de kunst van het schapen drijven, de meeste speurzinnigheid, moedig gedrag, de beste jachthond en de sterkste om de slede te trekken. De 'mooiste' speelt daarbij nog geen rol.

Globaal genomen zijn er dan geen hondenrassen maar hondentypes. Types waarvan overigens vaak al beschrijvingen zijn gemaakt - de voorlopers van de rasstandaards – en die in uiterlijk soms niet eens zo heel veel afwijken van onze huidige hondenrassen.

Stripverhaal

Om te begrijpen hoe men tot het verkiezen van de mooiste honden is gekomen, gaan we terug naar de veertiende-eeuw. In de jaren tussen 1387 en 1389 dicteert de Franse edelman Gaston III de Foix, bijgenaamd Phoebus, aan een kopiist de tekst voor het fameuze manuscript *Le Livre de Chasse*. 87 Kleurrijke miniaturen vertellen in een soort stripverhaal over van de jacht. Maar het is veel meer. Het geeft

... 'de mooiste' qua uiterlijk is dan nog nooit een criterium bij de fokkerij geweest

De Sociëteit 'Harmonie' in Rotterdam, opgericht in 1811. Hier wordt in 1872 de eerste hondententoonstelling in Nederland gehouden. Deze kleurenprent dateert van kort na de opening.

*De basis voor
de rashond
wordt al in de
middeleeuwen
gelegd*

ook een vrij volledig inzicht in de types middeleeuwse honden, die worden getraind en gebruikt voor alle vormen van de jacht. Gaston is behalve een getalenteerd jager ook een kundig fokker die selecteert op werkcapaciteiten. Dat kan hij doen, want hij bezit zo'n 1000 honden in zijn kennels. Uit de miniaturen blijkt dat Gaston de Foix niet alleen over jachthonden in de huidige zin van het woord schrijft. Molossers, Terriërs en Lopende Honden zijn dan immers ook jachthonden.

Gaston ziet er scherp op toe dat de types die voor een bepaalde jacht worden gebruikt, niet worden vermengd in de fokkerij maar selectief aan elkaar worden gepaard. Reeds vanaf de vroege middeleeuwen fokt men de verschillende types honden apart, om zo de specifieke kwaliteiten, die ze voor hun werk nodig hebben, vast te leggen.

Rasgroepen van de zestiende eeuw

Een paar eeuwen later is het de Engelsman dr. Iohannes Caius (eigenlijk John Keyes of Keys; 1510-1573) die in zijn boek *De Canibus Britannicus* een poging doet om de Engelse honden systematisch in types en groepen te verdelen. Om het in het Latijn verschenen boek voor een groter publiek toegankelijk te maken, wordt het in 1576 in het Engels vertaald en verschijnt het onder de titel 'off Englishe Dogges, the diuersities, the names, the natures, and the properties' (Over de Engelse honden, de diversiteiten, de namen, de karakters en de eigenschappen). Caius verdeelt de honden in categorieën: de 'Venatici' (Bloedhonden, Greyhounds, Terriërs), 'Rustici' (Mastiffs, Herders, 'Slagershonden') en 'Aucupatorii' (Land Spaniels, Setters, Water Spaniels). Een vierde categorie wordt gevormd door de 'Delicatus', die wij nu als Gezelschaps-

hondjes (Toys) aanduiden. Dit zijn de rasgroepen van de zestiende eeuw.

Als Caius over het uiterlijk van honden schrijft is dat altijd generaliserend: 'middelmatic groot, ronde lijven, lange oren, korte neuzen, lange benen en donkere ogen.'

'Schoothondjes'

Gaston de Foix en Dr. Caius zijn niet de enige in hun 'soort'; ook in Duitsland, Frankrijk en Spanje verschijnen in deze eeuwen boekwerken met de beschrijvingen en prenten van het uiterlijk van honden; onze huidige rassen zijn er soms al duidelijk in te herkennen. De speurhonden zijn qua uiterlijk immers wezenlijk anders dan de mastiffs en de herdershonden verschillen hemelsbreed van de waterhonden. Zowel in woord als in beeld.

Reeds vanaf de middeleeuwen besteden vorsten en de adel fortuinen aan de aan- en verkoop van honden, het onderhoud van hun meutes en aan de salarissen van hondentrainers en kenneljongens.

Het formaat van een hond is minder belangrijk dan zijn kleur. Middeleeuwse jagers werken het liefst met een gevlekte hond, zodat deze niet voor wild kan worden aangezien. Men waakt ervoor dat de 'edele jachthonden' zich niet vermengen met, bijvoorbeeld, 'boerenhonden' of 'schoothondjes' van de adellijke dames. In toenemende mate worden de namen van de verschillende jachthondentypes bepaald door hun functie (retriever, waterhond, setter) en in combinatie met hun geografische herkomst. Dat gebeurt ook bij honden die tot andere rasgroepen gaan behoren, bij voorbeeld de terriërs en de spitshonden. Uiterlijk speelt wel een woordje mee, maar ... nog steeds is er geen competitie voor de mooiste!

Verhit debat

Maar waarom die lange inleiding? In eerste instantie om te laten zien dat de basis voor de rashond al voor of in de middeleeuwen wordt gelegd. We kunnen de ontwikkeling en het gebruik van honden, overal in Europa, niet alleen volgen in boeken maar ook aan de hand van de geweldige hoeveelheid prenten en schilderijen, die honderden kunstenaars – vooral in Engeland en Frankrijk – in de 17de en 18de eeuw hebben gemaakt. In dit bestek te veel om te noemen.

Echter, het concept om een type ‘puur’ te fokken, dus niet te vermengen met een ander type, is in de 16de en 17de eeuw nog niet echt aan de orde. Maar bij het begin van de 19de eeuw zijn er in boeken al veel beschrijvingen gepubliceerd – de latere raspunten of rasstandaards - waaruit blijkt hoe een bepaald ras er idealiter moet uit zien. Dat leidt soms tot verhitte debatten tussen hondenfokkers, -liefhebbers en –eigenaren over het ideale uiterlijk.

In het midden van de 19de eeuw, dus rond 1850, zijn er in Europa al veel min of meer zuiver gefokte honden. De vraag naar raszuiver gefokte honden én naar ‘exotische’ rashonden stijgt. Engelse hondentelers reizen naar het continent om daar die honden te kopen wiens type of ras in Engeland nog onbekend is.

Tegelijkertijd is de 19de eeuw de eeuw waarin bekende kynologen in geheel Europa nieuwe rassen creëren door bestaande types eerst te vermengen en daarna het resultaat raszuiver te houden. (Lees daar meer over op: <http://www.riahorter.com/meesterwerken.htm>)

Public House

Er zijn drie activiteiten die hebben geleid tot het organiseren van hondententoonstellingen zoals wij die nu kennen. Circa 1776 wordt er in het graafschap Kent een *Hound Show* gehouden. Dat zal echter niet de enige zijn geweest. Buiten het jachtseizoen komen jagers met hun honden, veelal Hounds, in een public house, ofwel in een pub, of op het platteland bij elkaar. Ze nemen hun jonge aanwinsten mee om te laten zien wat ze hebben gefokt. Ze bespreken hun resultaten van het afgelopen jachtseizoen en het is zeker dat men daar honden koopt en verkoopt. Dit is een eerste aanzet tot een tentoonstelling; kijken, vergelijken en bespreken. Er wordt ook een naam genoemd: die van de jager John Warde, die zijn liefde voor de Foxhound met anderen wil delen.

Als in 1835 in Engeland hondengevechten in een pit worden verboden, moet Charles Aistrop, de vroegere eigenaar van de Westminster Pit in Duck Lane in Londen, iets anders bedenken. Hij organiseert in 1852 een Fancy Dog Show in een pub in Denmark Street. En ondanks de sixpence toegangsgeld staat men buiten rijen dik om zich te vergapen aan Blenheim Spaniels, Italiaanse Whippets, Chinese Mopshonden, Bulldogs en verschillende soorten Terriërs. In 1855, vier jaar voor de show die als eerste te boek staat, wordt er een schilderij gemaakt dat als *An Early Canine*

Meeting (R. Marshall) de geschiedenis ingaat. Een prachtig beeld van een hondenkeuring in The Queen’s Head, een Londense pub in Soho.

En hiermee hebben we al twee verschillende activiteiten die uiteindelijk zullen opgaan in de huidige tentoonstellingen. Maar er is meer.

Agricultural Shows

Een typisch Engels fenomeen zijn de Agricultural Shows, waar niet alleen koeien, paarden, schapen en landbouwwerktuigen worden tentoongesteld, maar ook kippen, kalkoenen, kruiden, kazen, fruit en andere lokale producten. Voorts zijn er demonstraties, presentaties, schapenscheerders wedstrijden, proeverijen, jacht- en meutedemonstraties. Kortom, alles wat je mag verwachten op een agrarische fair. Die Agricultural Shows hebben soms, lang voordat de grote shows er komen, in zeer bescheiden mate klassen opgesteld voor honden. Bij voorbeeld alleen voor herdershonden of alleen voor jachthonden. Rassen met een link naar Agricultural.

De oudste die ik heb kunnen vinden is een Landbouwschouw in 1768 van de Salford Agricultural Society in Lincolnshire. Dat is maar liefst 91 jaar vóórdat ‘de eerste echte tentoonstelling’ in Europa wordt georganiseerd! Die ‘echte’ tentoonstelling vindt namelijk plaats op dinsdag 28 en woensdag 29 juni 1859 in het noordoosten van Engeland, in de New Corn Exchange te Newcastle-upon-Tyne.

Cattle and Poultry Show

In 1859 besluit de organisatie van de *Cattle and Poultry Show* dat men ook een paar klassen voor honden zal openstellen. Die First Dog Show in England is, bij nader inzien, niet zoveel anders dan haar voorgangers. Die paar klassen, het zijn er

Westminster Kennel Club Dog Show in New York rond de eeuwwisseling van de negentiende naar de twintigste eeuw.

Beeld van een hondententoonstelling circa 1877.

maar twee, zijn voor de sporting breeds – Pointers en Setters – waarvan er 60 worden ingeschreven. Twee rassen, niet meer. En: alleen voor reuen, niet voor teven. Het is allemaal wel erg beperkt. De honden worden gekeurd door drie panels van elk twee experts, die – er is niets nieuws onder de zon – elkaars honden de prijzen toespelen.

Wat is nu helemaal die ‘first modern dog show’ in 1859? Van die Confirmation Dog Show? Waarbij *confirmation* betekent dat de honden zullen worden getoetst aan de hand van hun rasstandaard of aan die van een beschrijving met de raspunten. Want die moeten natuurlijk wel beschikbaar zijn.

Na afloop van deze tentoonstelling schrijft Phillip Howell in ‘The Dog Show and the Dogs Home’: *Het feit dat deze gebeurtenis een toevoeging was aan de reeds lang gevestigde Agricultural Shows, impliceert haar landelijke en rustieke kenmerk.*

Vijf maanden later wordt een tweede hondententoonstelling gehouden, nu in Birmingham en dan ook toegankelijk voor Spaniels.

‘Levend voorbeeld’

De tentoonstellingen zijn dus voor een wezenlijk deel gegroeid nadat hondentypes, dankzij raszuiver fokken, worden ‘gepromoveerd’ tot hondenrassen en er officiële raspunten of standaards zijn opgesteld dan wel zijn geformaliseerd. Die standaards worden soms geschreven met behulp van een ‘levend voorbeeld’. Zo, en niet anders behoort een hond van dat specifieke ras eruit te zien. En dat op die eerste shows alleen maar jachthonden worden tentoongesteld is logisch; zelfs vandaag nog zijn boeren met veel grond ook jagers. De fascinatie voor raszuiver fokken leidt er uiteindelijk toe dat in 1873, als eerste ter wereld, de Kennel Club wordt opgericht. Zij gaat alles rondom rashonden – en voor diegenen die nog rashond moeten worden – reguleren en publiceert nieuwe dan wel aangevulde rasstandaards.

Het is verleidelijk door te gaan met de geschiedenis van de hondententoonstellingen, zoals bij voorbeeld de eerste shows

op het continent; in Hamburg in 1863, Parijs in 1863 en in Wenen, ook in 1863. Maar dat is iets voor een volgend artikel.

Tot slot: Amerika

De eerste hondententoonstelling in Amerika wordt in 1874 georganiseerd door de Illinois State Sportsmen’s Association in Chicago. Er zijn dan nog geen regels, geen registratie voor (ras)honden en ook de American Kennel Club (1884) bestaat nog niet. Voortgekomen uit de wens van fokkers en eigenaren van jachthonden, kunnen op deze show alleen Setter en Pointers worden ingeschreven. En dit onder het motto van ‘good American sportsmanship’ en *fair play*. Bijzonder is dat in het blad *Field and Stream* een *full report* verschijnt.

Het is dus niet de prestigieuze Westminster Kennel Club die de eerste show organiseert (1877).

Ook in Frankrijk en Duitsland leidt de fascinatie voor zuiver en mooi fokken tot rasstandaards, oprichting van Kennel Clubs en het organiseren van ‘schoonheidswedstrijden’. Vaak in die volgorde.

En in Nederland? Gebeurt daar voor 1859 dan niets op tentoonstellingsgebied? Nee, eigenlijk niet veel. De eerste hondenshow in Nederland wordt georganiseerd op 28 mei 1872 door de afdeling Rotterdam van de Hollandsche Maatschappij van Landbouw. In de Sociëteit ‘Harmonie’ is dan een pluimveetentoonstelling en men heeft daaraan een tentoonstelling voor honden verbonden.

De eerste hondenshow in Duitsland is in 1863*, in Hamburg. Ook in 1863 vindt de eerste tentoonstelling in Frankrijk plaats, in het Bois de Boulogne.

De show kan nu echt beginnen ... ■

* *Dat ‘de eerste tentoonstelling op het Europese continent in 1872 wordt georganiseerd’ (Verrassende Nederlandse Hondenrassen blz. 29) is dus onjuist.*

In Frankrijk spelen dierentuinen een grote rol in de fokkerij van honden. Hondententoonstelling in de Jardin d'Acclimation, 1913. (Foto: Gallica. Bnf.fr)